

Fondul Inspectoratul Regional al Muncii Pitești

Drd. DAN OVIDIU PINTILIE

În România, prin Decretul-lege nr.1879, din 26 aprilie 1920¹, privind organizarea Ministerului Muncii și Ocrotirilor Sociale, controlul aplicării legislației muncii a fost trecut în sarcina Direcției Generale a Muncii, iar prin Decizia ministerială nr.25493/1921, se înființa – pe lângă Direcția Generală a Muncii – și un Inspectorat General al Muncii, care cuprindea un serviciu central, inspectorate generale și circumscripții județene². Ulterior, prin Regulamentul din 22 aprilie 1922 și Legea de organizare a serviciului de inspecția muncii, din 13 aprilie 1927, s-au definitivat principiile relative la Inspecția Muncii³.

În sarcina inspectoratelor muncii intrau probleme legate de supravegherea aplicării legislației muncii, de menținerea unor bune raporturi între factorii producției – patroni și lucrători – în scopul evitării sau aplanării diferendelor de muncă, de organizarea profesională a patronilor și lucrătorilor, de plasarea forței de muncă, pregătirea și dezvoltarea profesională a elementului salariat.

Subinspectoratul Muncii Pitești s-a înființat la 15 octombrie 1940, având în competența sa teritorială două județe – Argeș și Muscel – și un vast câmp de activitate într-o regiune industrială înfloritoare (textile, bazin carbonifer, tăbăcării, exploatari forestiere, mori)⁴. Subinspectoratul era subordonat Inspectoratului General al Muncii București, Regiunea a IV-a de Inspecție a Muncii. Sediile de inspecții au fost fixate prin Decizia nr. 49581/1940. În decursul timpului, activitatea instituției suferă mai multe modificări, ca urmare a unor noi arondări teritoriale. Astfel, începând cu 1 octombrie 1941, județul Muscel trece în raza de activitate a Subinspectoratului Muncii Târgoviște, iar de la 30 octombrie 1941, județul Olt (care aparținuse de Subinspectoratul Muncii Râmnicu Vâlcea), intră în competența Subinspectoratului Muncii Pitești. Din anul 1942, acesta intră în raza de activitate a Inspectoratului Regional al Muncii Craiova, fiind subordonat acestuia⁵.

În anul 1943, prin Decizia nr. 90909, din 12 ianuarie, instituția se reorganizează și primește denumirea de Inspectoratul Regional al Muncii și Asigurărilor Sociale Pitești sau Inspectoratul Regional al Muncii Pitești,

¹ „Monitorul Oficial” nr.21, 30 aprilie 1920, p.1101-1106.

² „Buletinul Muncii și Asigurărilor Sociale”, an XIV, nr.7-9/1934, p. 345.

³ „Monitorul Oficial” nr.14, 22 aprilie 1922, p. 635-673.

⁴ D.J.A.N. Argeș, fond *Inspectoratul Regional al Muncii Pitești*, dosar 10/1940-1941, f. 60.

⁵ *Ibidem*, dosar 21/1941-1942, f. 33.

cuprinzând județele Argeș și din nou Muscel, unde se înființează Inspectoratul Județean Câmpulung. Județul Olt, prin Decizia nr. 16973/1943, trece la Inspectoratul Regional al Muncii Râmnicu Vâlcea, nou înființat⁶.

Inspectoratul Regional al Muncii Pitești se afla în raza de activitate a Inspectoratului General București, Regiunea a III-a. În octombrie 1945, județele Olt și Vâlcea trec în subordinea Inspectoratului Regional al Muncii Pitești. Prin Decizia nr.48962, din 4 octombrie 1946, s-au înființat cinci inspectorate generale, Inspectoratul Regional Pitești fiind subordonat, în continuare, Inspectoratului General București, având în raza de activitate județele Argeș, Muscel, Vâlcea, unde funcționau Inspectorate Județene ale Muncii, și județul Olt⁷. Prin Legea nr.711/1946, pentru reorganizarea jurisdicției muncii, Ministerul Muncii s-a străduit să înmulțească organele de inspecție. Astfel, prin Decizia ministerială nr.57538, din 29 octombrie 1946, s-au înființat noi Inspectorate Județene și Subinspectorate în toată țara, în Slatina-Olt înființându-se Inspectorat Județean, iar în Curtea de Argeș Subinspectorat. Prin Decizia nr. 98022/1946, s-au precizat și lărgit competența și atribuțiile Inspectoratelor Regionale și Locale, care aveau obligația inspectării serviciilor din raza regiunii, a acordării concediilor de până la zece zile, a avizării proiectelor de buget, a notării calificative a funcționarilor, a ținerii ședințelor Comisiei de colaborare, lunar, cu șefii de servicii, a repartizării personalului temporar de la un serviciu la altul, în aceeași localitate, și a supravegherii activității organelor de inspecție de gestiuni și școlare, purtându-se corespondență între aceste servicii și inspectoratele respective, evitându-se astfel corespondența inutilă ce se făcea cu ministerul.

Întrucât la acea dată nu se puteau face numiri de personal și nici nu erau posturi vacante, s-au dat delegații de conducere a acestor nou înființate instituții, fie personalului din serviciile exterioare ale ministerului (șefii oficiilor de plasare, camerelor de muncă, profesori din învățământul muncitoresc), fie din afara departamentului, prin numiri de inspectori onorifici. Inspectoratul Județean al Muncii Slatina-Olt era condus de șeful Oficiului Camerei de Muncă Slatina, iar Subinspectoratul Muncii din Curtea de Argeș era condus, onorific, de șeful gării din Curtea de Argeș, Eugen Simionescu⁸.

Cazarea acestor inspectorate și subinspectorate nou înființate s-a făcut, după posibilități, la sediul instituțiilor și serviciilor exterioare ale Ministerului Muncii, neputându-li-se acorda fonduri separate pentru chirii, combustibil și materiale de întreținere. De la data înființării lor s-au cerut mereu fonduri pentru activitățile ce le desfășurau. Fondurile nu s-au putut obține, iar prin decizia Comisiei de redresare economică și stabilizare monetară nr. 81, din 9 octombrie 1947,

⁶ *Ibidem*, dosar 123/1945-1947.

⁷ *Ibidem*.

⁸ *Ibidem*, dosar 162/1947.

publicată în „Monitorul Oficial” nr. 235/11 octombrie 1947, se interzicea ca funcționarii publici să primească un al doilea salariu. De asemenea, inspectorii onorifici nu puteau fi retribuiți și nici nu li se acordau cheltuieli de deplasare.

Din punct de vedere al activității lor, puține inspectorate și subinspectorate nou înființate au dat rezultate așteptate și, ca urmare, Ministerul Muncii a hotărât desființarea celor cu activitate slabă, urmând ca atribuțiile prevăzute de Legea 711/1946, pentru reorganizarea muncii, să fie îndeplinite de judecătorii sau tribunalele respective. Inspectoratul Județean Slatina și Subinspectoratul Muncii Curtea de Argeș (cu toate că a avut o activitate redusă) au fost menținute.

Inspectoratul Regional al Muncii Pitești, cu modificările în timp privind circumscripția în care își exercită autoritatea, și-a continuat activitatea până în anul 1949, când s-a desființat, bunurile imobile și mobile fiind preluate de Comitetetele provizorii care aveau Secții de muncă și ocrotiri sociale.

În cei nouă ani de activitate, Inspectoratul a creat o arhivă pe care o organiza conform unui nomenclator. Întreg materialul documentar a fost predat, cu procesul-verbal nr.1884, din 15 noiembrie 1954, Arhivele Statului Argeș, de către Sfatul Popular al Regiunii Argeș. Arhiva cuprinde ordine, instrucțiuni, circulare, rapoarte, dări de seamă, memorii, situații statistice, procese-verbale, anchete, apeluri, declarații, state de plată și corespondență privind întreprinderile industriale, comerciale și atelierelor existente, conflictele de muncă, situația forței de muncă, șomajul, averile mobile și imobile, inspecțiile efectuate, învățământul profesional, activitatea comisiilor de calificare profesională, condițiile de muncă, funcționarea secțiilor „Muncă și Lumină”, militarizarea întreprinderilor, trimiterea tinerilor pentru calificare în Germania sau angajare pentru lucru la „Reichswerke Hermann Göring”, activitatea Consiliului de colaborare a autorităților pendinte de Ministerul Muncii, organizarea profesională a breslelor, obținerea dreptului de ședere și muncă a cetățenilor străini, românizarea întreprinderilor și atelierelor, aplicarea Convenției de armistițiu, evacuarea întreprinderilor, serviciile executate la cererea armatelor sovietice, bunuri date în folosință sau capturate de armatele sovietice etc.

Decretul-lege nr.3878/18 decembrie 1940, publicat în „Monitorul Oficial” nr.298, desființa toate breslele patronale și muncitorești. Articolele 3 și 4 din acest decret prevedeau că averea mobilă și imobilă a breslelor și uniunilor desființate va fi preluată de o comisie compusă din: inspectorul șef al regiunii respective, pe linie de inspecția muncii, din președintele Camerei de muncă locală și administratorul financiar⁹. În conformitate cu Ordinul 6558/1940 al Inspectoratului General al Muncii București, Subinspectoratul Muncii Pitești raporta, în 11 ianuarie 1941, că a preluat (încheindu-se procese-verbale) averea mobilă și imobilă a celor șase bresle patronale și cinci bresle muncitorești din

⁹ *Ibidem*, dosar 7/1940-1941, f. 4.

Pitești și a celor trei bresle patronale din Câmpulung și Muscel și două muncitorești din comuna Schitu-Golești, județul Muscel. Procesele-verbale s-au întocmit în dublu exemplar, unul rămânând la bresle, iar celălalt la Oficiile județele ale Camerelor de Muncă Pitești și Câmpulung. Pe lângă mobilier, s-a ridicat și numerar din casele de bani, respectiv 21.285 lei de la breslele din Pitești și 4.175 lei de la cele din Câmpulung și Schitu-Golești.

În Pitești au funcționat breslele patronilor pielari și cizmari, patronilor metalurgiști, lemnari, croitori, frizeri, constructori și ale lucrătorilor ospătari, pielari și cizmari, bărbieri, textile și metalurgiști¹⁰. În Câmpulung Muscel au funcționat breslele patronilor bărbieri-coafori, din textile și îmbrăcăminte, lemnari, iar în Schitu-Golești breslele muncitorilor frizeri și mineri. Breslele din Câmpulung și Schitu-Golești erau simple secțiuni ale celor de la centru (București), cu foarte puțini membri¹¹. Fostele bresle, uniuni și sindicate profesionale ale muncitorilor, dizolvate în anii 1926-1940, nu au avut pe raza Subinspectoratului nici un imobil proprietate¹².

Inspectoratul Regional al Muncii Pitești a funcționat într-un imobil vechi, proprietatea domnișoarei Gabriela Arghir, din str. Șerban Vodă nr. 93, care, fiind în centrul orașului, era propus mereu, an de an, Ministerului Muncii, pentru cumpărare. În acest imobil mai funcționa, pe lângă Inspectorat, și Oficiul Camerei de Muncă, amândouă în trei camere, fiind necesare mereu lucrări de reparații, zugrăveli, înlocuiri de geamuri, iar dușumelele erau vechi și uzate. Nu aveau covoare din iută sau preșuri și nici telefon pentru a ține legătura cu prefectura¹³. Oficiul de plasare Pitești funcționa într-un imobil închiriat, proprietatea avocatei Stoicănescu, situat în Piața Episcopiei nr.2, care a fost bombardat de aviația americană în 6 mai 1944¹⁴. Fiind distrus, în parte, și nemaiputându-se lucra în cele cinci încăperi închiriate, Oficiul s-a mutat și el în imobilul din str. Șerban Vodă nr. 93, personalul restrângându-se la maxim pentru a le face loc într-o cameră¹⁵.

Conducătorii Inspectoratului, în cei nouă ani de activitate, au fost Petre Costăchescu, din 21 octombrie 1940 (numit prin Decizia nr.49983/ 1 octombrie 1940) până în 15 aprilie 1942, Ioan Udrișteanu, numit prin Decizia nr.3170/1942 până în 1945, iar apoi Aurel Săndulescu, până la desființare.

Prin noua fixare a Regiunilor de Inspecție a Muncii din anul 1940 și prin înființarea de noi Inspectorate și Subinspectorate de Muncă, Ministerul Muncii

¹⁰ *Ibidem*, f. 7.

¹¹ *Ibidem*.

¹² *Ibidem*, dosar 123/1945-1947.

¹³ *Ibidem*, dosar 141/1946.

¹⁴ *Ibidem*, dosar 11/1940-1942.

¹⁵ *Ibidem*, dosar 122/1945-1946, f. 180.

urmărea să asigure o cât mai bună aplicare a dispozițiilor legilor muncitorești. Legile, a căror aplicare trebuia supravegheată, erau următoarele: Legea contractelor de muncă, Legea calificării profesionale, Legea de protejare a muncii indigene, Legea de ocrotire a muncii femeilor și minorilor, Legea privind românizarea personalului din întreprinderi, cea referitoare la drepturile concentraților și mobilizaților și mai ales Legea regimului muncii în timp de război.

Sarcinile ce le reveneau organelor de control erau: inspecția în întreprinderile industriale, comerciale și ateliere, calificarea profesională din întreprinderi și ateliere, aplanarea conflictelor de muncă, colective și individuale, și militarea pentru împăcarea părților, cursurile de ucenici și ucenice, frecvența, existența contractelor, starea fizică, sanitară și morală a acestora, inspectarea așezămintelor ce depindeau de Direcția Muncii, inspectarea oficiilor de plasare, plasarea celor lipsiți de locuri de muncă, intensificarea plasărilor interlocale pentru un echilibru între cerere și ofertă, exercitarea profesiunilor de către străini, necesitatea menținerii lor sau posibilitatea înlocuirii lor cu elemente românești pentru promovarea muncii autohtone¹⁶. Aplicarea legislației se făcea la cerere și împreună cu organele de poliție, inspecțiile în marile întreprinderi făcându-se cel puțin o dată pe lună¹⁷.

Practica inspecției muncii a scos la lumină probleme noi în câmpul muncii românești. Aceste probleme nu se oglindeau suficient în legislația existentă, astfel că unele legi cu caracter muncitoresc trebuiau revizuite și completate spre a se putea soluționa problemele apărute. Legile pentru organizarea plasării, reglementarea migrărilor, jurisdicția muncii, organizarea muncii în porturi aveau mari lipsuri care le făceau anacronice. Erau probleme de muncă fără nici o soluție în legislația existentă și anume: problemele personalului de serviciu, desființarea bacșișului, înființarea livretului de muncă, înființarea unei case de pensii pentru salariații particulari. Erau și alte probleme ca: necesitatea elaborării unui Cod al muncii, care să armonizeze taxele și să înlătore echivocul și contradicțiile întâlnite la tot pasul, salarizarea și aprovizionarea muncitorilor. Aceste probleme aveau, pe lângă un aspect general și comun, și aspecte particulare. Erau regiuni în țară unde se aplicau sisteme cu anumite tipuri de salarizare, ceea ce a făcut ca normele generale de salarizare minimală, fixate de Ministerul Economiei Naționale în iunie 1942, să nu aducă îmbunătățiri reale în retribuirea muncii. Numai niște norme precise și generale puteau înlătura necurmatele nemulțumiri și conflicte izvorâte din această pricină¹⁸. Problema aprovizionării era destul de grea, ea având aspecte locale și mai variate decât salarizarea. Întreprinderile

¹⁶ *Ibidem*, dosar 50/1942-1943, f. 399-404.

¹⁷ *Ibidem*, dosar 23/1941, f. 16.

¹⁸ *Ibidem*, dosar 50/1942-1943, f. 403-404.

industriale de pe raza Subinspectoratului Muncii Pitești erau, în 1940, de 146 în județul Argeș și 72 în județul Muscel. În ramurile metalurgie, mecanică, textilă, extractivă, chimică, lemn și mobilă, construcții, pielărie-blănărie, alimentară, artă și precizie, carte, diverse¹⁹.

În județul Argeș, 135 de întreprinderi aveau până la zece salariați, cinci între 11-20, două între 21-50, iar patru peste 50 de salariați (întreprinderi textile), în total 2.070 salariați. Dintre aceștia, 881 erau bărbați și 841 femei, peste 18 ani. Sub 18 ani erau 229 bărbați și 119 femei. În județul Muscel, 65 de întreprinderi aveau până la 10 salariați, două între 11-20, una între 21-50 și patru peste 50 (miniere), în total, 727 salariați. Peste 18 ani, aveau 552 bărbați și 48 femei, iar sub 18 ani, 104 bărbați și 23 femei.

În comerț, în județul Argeș erau 107 întreprinderi, care aveau până la 10 salariați, totalul lor fiind de 519. În județul Muscel, în comerț, erau 67 întreprinderi, toate cu până la 10 salariați, în total 312. Profilul acestor întreprinderi era: restaurante, debite de băuturi, bărbieri, frizeri, coafori, librării, magazine alimentare, papetării, încălțăminte și pielărie, chimice și analoage. În 1941, erau în Argeș 71 întreprinderi (35 industriale și 39 comerciale), iar în județul Muscel 41 (19 industriale și 22 comerciale). În 1943, întreprinderile de pe raza Inspectoratului Pitești au fost împărțite în două mari categorii și anume: întreprinderi cu sub 25 de salariați și întreprinderi cu peste 25 de salariați, care, la rândul lor, se divizau pe categorii de specialitate. În județele Argeș și Olt existau 219 întreprinderi cu mai puțin de 25 de salariați, în ramurile mecanică, textile, metalurgie, comerț, alimentară, pielărie, băuturi, forestiere, prelucrare lemn, sifoane, confecții și diverse. Aceste întreprinderi aveau posibilități materiale restrânse, iar realizările sociale nu erau importante, ele reducându-se la gratificații în bani sau în natură, care se acordau salariaților și familiilor lor la anumite sărbători mari (Paște, Crăciun). Întreprinderi cu peste 25 salariați erau 22 (textile, tăbăcării, mori, forestiere, construcții), având capitaluri mai mari, iar realizările sociale mai variate, bine organizate, satisfăcând cerințele muncitorilor care tindeau spre o viață mai bună și un ideal mai înalt²⁰. În aceste întreprinderi existau dispensare, infirmerii, băi, biblioteci, cămine de locuit, cantine, servicii de aprovizionare, grădini de zarzavat.

Din cele 22 de întreprinderi, 10 erau în Pitești, una în comuna Merișani, județul Argeș, șase în Slatina și cinci în Curtea de Argeș. Împreună aveau 148 de funcționari, 1566 salariați necalificați (bărbați și femei) și 524 calificați (bărbați și femei)²¹.

¹⁹ *Ibidem*, dosar 1/1940.

²⁰ *Ibidem*, dosar 52/1942-1943, f. 195.

²¹ *Ibidem*, dosar 50/1942-1943, f. 511.

În anul 1945, în județul Muscel existau 41 de întreprinderi (17 industriale și 24 comerciale), în județul Vâlcea, 32, în localitățile Râmnicu Vâlcea, Horezu, Căineni, Brezoi, Olănești, Răureni, Voineasa, Ocnele Mari; în județul Olt erau 25, iar în județul Argeș 40²². În anul 1948, au fost naționalizate 41 de întreprinderi (18 din județul Argeș și 23 din județul Muscel) și 33 de mori (30 în Argeș și 3 în Muscel).

În februarie 1941, erau 122 de supuși străini (66 în Câmpulung și 56 pe teritoriul rural) în județul Muscel. În județul Argeș și Pitești erau 170. Cei mai numeroși erau italienii (43), grecii (31), iugoslavii (25), armenii (13), polonezii (10), ucrainenii (9), bulgarii (8), restul unguri, ruși, iranieni, francezi, germani, belgieni, austrieci, cehoslovaci²³. Toți erau ocupați cu activități industriale și comerciale. Supușii străini nu-și puteau exercita profesiunea decât cu autorizații obținute de la Ministerul Economiei Naționale. Ministerul cerceta dacă întreprinderile puteau face dovada că au nevoie de specialiști sau au, într-adevăr, mașini străine care trebuiau montate²⁴. În anul 1947, în județul Argeș erau 226 supuși străini, în județul Olt erau 115, în județul Vâlcea 140, iar în județul Muscel 87²⁵.

În anul 1940, în județul Argeș au avut loc 269 de accidente de muncă, din care 14 mortale, 172 cu incapacitate parțială și 83 ușoare²⁶. În județul Muscel, Oficiul de Asigurare Câmpulung raporta că în anul 1940 avuseseră loc 147 de accidente, din care șase mortale, 50 cu incapacitate parțială și 88 ușoare. Cele mai multe s-au produs în industria minieră (116, din care 3 mortale, 36 incapacitate parțială și 77 ușoare) și se datorau neglijenței. Celelalte accidente mortale au avut loc în construcții, cuptoare de var și instalații de apă și canal. În ramura comerț, în județul Muscel au avut loc 42 de accidente, din care 5 mortale, 16 cu incapacitate parțială și 21 ușoare. Accidentele mortale au avut loc în comerțul cu lemne de foc și exploatare de păduri²⁷. În orașul Curtea de Argeș, au avut loc 56 de accidente în anul 1940, din care 5 mortale (în industria lemnului și mobilă, 5 cu incapacitate parțială și 46 ușoare)²⁸.

Județul Muscel cuprindea un mare bazin minier, unde funcționau cinci societăți miniere, și anume: Societatea „Concordia”, Departamentul minier din Schitu-Golești, Poenari, Godeni, Berevoești-Pământeni și Ungureni. Acestea aveau, împreună, 1402 muncitori care lucrau în opt galerii de exploatare. Între

²² *Ibidem*, dosar 124/1945-1947, f. 35.

²³ *Ibidem*, dosar 1/1940, f. 11.

²⁴ *Ibidem*, dosar 13/1940-1941, f. 28-31.

²⁵ *Ibidem*, dosar 145, 148, 149, 150/1947.

²⁶ *Ibidem*, dosar 10/1940-1941, 30/1941-1942.

²⁷ *Ibidem*, dosar 30/1941-1942, f. 19.

²⁸ *Ibidem*, f. 20.

aceștia erau 1379 bărbați majori, 17 sub 18 ani și 7 femei, care lucrau la curățatul liniei vagonetelor și încărcarea cărbunelui din depozitele de la suprafață²⁹.

Condițiile de muncă erau foarte grele, lipsind instalațiile tehnice, sculele și uneltele (intrau în obligația societăților), minerii aveau salarii mici în raport cu munca prestată, iar singurul cumpărător al cărbunelui era statul, prin Căile Ferate, care, însă, nu majorase prețul de 12 ani. Galeria din mine nu aveau aer suficient, lipsind ventilatoarele, erau pline de apă și noroi, iar căldura era insuportabilă. Societățile nu luau măsuri de remediere a deficiențelor, parte din muncitori fiind chemați la lucru duminică și în zilele de sărbătoare, iar pentru munca suplimentară nu li se plătea sporul legal cuvenit³⁰. Muncitorii erau nemulțumiți de nerespectarea contractelor colective de salarii, de modul de vânzare a articolelor de primă necesitate.

Societatea „Concordia” – Departamentul minier „Lignitul” – preciza că lucrătorii de la societățile carbonifere din bazinul Schitu-Golești lucrau în acord, acordul fiind fixat de conducerile societăților, pentru puterea medie a unui lucrător, aceștia câștigând astfel: minerul, 178 lei/zi, ciocănașul, 160 lei/zi, iar vagonetarul, 118 lei/zi. Majoritatea lucrătorilor nu erau mineri de profesie, astfel că nu lucrau toate zilele lucrătoare dintr-o lună. Deși, în aparență, se credea că un lucrător ar avea o leafă mică, raportat cu zilele lucrate, el câștiga peste contract. Ultimul spor pe salariu în minerit se făcuse în iunie 1940³¹.

Soluționarea tuturor problemelor ridicate necesita personal de inspecție și control suficient să se deplaseze pe teren în fiecare zi și să supravegheze încontinuu aplicarea legilor în întreaga regiune a Subinspectoratului. Dar, la început, acesta nu avea decât un singur funcționar de inspecție și anume șeful subinspectoratului, care avea de rezolvat corespondența zilnică cu Ministerul Muncii, cu autoritățile, cu particularii, anchete și cercetări ordonate de minister. Era necesar un personal de birou (dactilografă, secretară, om de serviciu). Existau dificultăți materiale de neînving din cauza lipsei unui fond de rulment pentru cheltuieli de deplasare, a unui permis gratuit pe rețeaua CFR din regiune.

Starea de spirit a muncitorilor din regiune era cât se poate de proastă, aceștia fiind nemulțumiți de salariile mici și scumpetea zilnică, mai ales cei din bazinele de cărbuni și Centrele de exploatare CAPS din Curtea de Argeș și Stâlpeni. Muncitorii cereau, cu ocazia declanșării unor conflicte individuale sau colective, ieftinirea traiului sau mărirea salariului în raport cu scumpirea. Pe ei nu-i preocupau decât problema economică, hrana zilnică și procurarea obiectelor de îmbrăcăminte și încălțăminte. Conflictele individuale sau colective se declanșau datorită condițiilor grele de muncă (Bazinul minier Schitu-Golești, Fabrica de

²⁹ *Ibidem*, dosar 12/1940-1941, f. 67.

³⁰ *Ibidem*, dosar 6/1940-1941, f. 53.

³¹ *Ibidem*, dosar 20/1941, f. 4.

conserve alimentare „Râureni” - Râmnicu Vâlcea, întreprinderile textile din Pitești, S.C. „Carpatina” S.A. din Brezoi-Vâlcea, CAPS-urile Curtea de Argeș și Stâlpeni), neplata salariilor, orelor suplimentare sau lipsa aprovizionării suficiente prin cantinele ce funcționau. În toate cazurile de conflicte, concedieri sau angajări se solicita avizul sindicatelor, dar, la multe întreprinderi, se făceau concedieri, cu avizul comitetului sau sindicatului respectiv, fără să fie anunțat și Inspectoratul Muncii și să aibă aprobarea ministerului.

Salariile lucrătorilor din întreprinderile industriale au fost îmbunătățite prin Decizia Ministerului Economiei Naționale nr. 35669/1942, prin care s-au fixat salariile minimale ale lucrătorilor, aplicând sporurile prevăzute, încât aceștia primeau 4.100 lei lunar bărbații, 3.100 lei lunar femeile și 2.050 lei lunar copiii între 14-18 ani. Tot în 1942, au apărut și deciziile nr. 22, prin care s-au fixat salariile lucrătorilor din industria mecanică, și 58, pentru cei din industria metalurgică.

În anul 1947, în zilele de 17 și 18 ianuarie, au izbucnit grave tulburări printre muncitorii de la Societatea „Carpatina” din Brezoi-Vâlcea, personalul de conducere al societății fiind amenințat cu moartea, producția oprită, guvernul fiind găsit responsabil. Cei 400 de membri de sindicat au organizat o adunare generală, acuzând Comitetul de fabrică, că nu le apără interesele. Intenția majorității a fost schimbarea comitetului de punere în funcția de președinte a lui Gheorghe Treanță, membru P.C.R., fost legionar și fost președinte al breslei până la desființare. Fiind arestați și cercetați de postul de jandarmi 13 muncitori bănuți a fi „provocatorii” și „agitatorii” acțiunii, s-a constatat că nouă din ei erau membri P.C.R., doi socialiști și doi independenți.

Muncitorii, cu toate că recunoșteau că au fost sub influența alcoolului, adus în fabrică de frații Cochici, au arătat următoarele nereguli: nerespectarea rațiilor de alimente și pânză distribuite prin economat, lipsa de becuri și petrol lampant pentru care stăteau în întuneric, tăierea rațiilor muncitorilor flotanți, neplata concediilor de odihnă, lipsa de îmbrăcăminte la adulții care frecventau cursurile serale, mulți lipseau nemotivat, dar își luau rațiile de la economat, acuzația cea mai gravă fiind că membrii Comitetului de fabrică se scosese cu de la sine putere din producție, veneau beți la ședințe și nu se interesau de soarta muncitorilor³².

Pentru restul meseriașilor și muncitorilor întrebuințați la lucru în celelalte întreprinderi particulare, ateliere și în comerț, starea de spirit era mulțumitoare, mai ales acolo unde se stabiliseră salarii minimale (tăbăcării, fabrici textile, ateliere mecanice, fabrici de cherestea) și se aplicau contracte colective³³. Micile ateliere care întrebuințau mai puțin de cinci salariați, chiar din categoria

³² *Ibidem*, dosar 124/1945-1947, f. 205-207.

³³ *Ibidem*, dosar 12/1940-1941, f. 65.

meseriilor pentru care se stabiliseră salarii minimale, dădeau salariiților o salarizare similară celor întrebunțați în întreprinderile pentru care nu s-au stabilit încă asemenea salarii și insuficient pentru nevoile minime de existență a lucrătorilor.

Condițiile de muncă ale lucrătorilor din majoritatea întreprinderilor mici (ateliere de croitorie, de cizmărie, confecții diferite) erau dintre cele mai grele. Micii meseriași aveau o situație materială precară din cauza materialelor prea scumpe și a vieții grele, fiind mai toți împovărați de familii. Cei mai mulți munceau ca ucenici din cauza lipsei mâinii de lucru calificate (lucrătorii tineri fiind concediați), iar restul aveau angajați lucrători bătrâni. Lucrul se plătea în cele mai multe meserii cu ziua, cu luna, cu bucata sau în acord, socotit astfel încât nu revenea lucrătorului pentru ziua de lucru un câștig suficient pentru minimul lui de existență. Din această cauză toți salariații din diferite ateliere erau nevoiți să lucreze peste 8 ore (2-3 ore în plus) ascunși în ateliere dosnice, prin fundul curților, în încăperi joase, umede, întunecoase, unde se credeau feriți de posibilitatea controlului inspectorilor, iar alții, chiar dacă lucrau în ateliere de față, aveau aceleași condiții de muncă, încăperile fiind, în majoritatea lor, umede, fără destulă lumină, neîncăpătoare față de numărul celor aflați la lucru (o cămăruță de 2/3 mp pentru 4-5 lucrători). La un control făcut în micile ateliere, 40% dintre meseriașii controlați nu posedau carte de meșteri, iar brevete, și mai mulți. Cu alte cuvinte, atelierele erau conduse de lucrători și nu de meșteri. De asemenea, un mare număr de lucrători din atelierele controlate erau necalificați³⁴.

Față de situația materială proastă a micilor meseriași care întrebunțau mâna de lucru calificată destul de slab plătită, Subinspectoratul propunea măsuri pentru îmbunătățirea situației lor materiale, prin asigurarea continuă a lucrului (comenzi și furnituri pentru stat), astfel ca meseriașii să nu mai alerge încontinuu după clienți, să nu se mai concureze, la prețul de cost, între ei. Înflorirea meseriei și apropierea unui câștig mai omenesc, asigurat micului patron, ar fi adus după sine posibilitatea lui de a pune la dispoziția salariaților un local de muncă mai spațios, bine luminat și aerisit, ferit de umezeală, care putea asigura salariatului condiții omenești de muncă și mărirea randamentului, fără a fi nevoiți să lucreze ore suplimentare. Durata muncii, pe raza Subinspectoratului, cu mici excepții, se respecta, iar munca femeilor și minorilor se desfășura în condițiile prevăzute de lege. La fel dispozițiile privitoare la repausul duminical, orarul de deschidere și închidere a magazinelor în marile orașe din regiune se respectau, cu concursul organelor de Poliție care erau un auxiliar prețios al Serviciului de Inspecție a Muncii, ori de câte ori li se cerea concursul. În decembrie 1942, s-au înființat în comunele din județul Argeș 28 de ateliere noi meșteșugărești, iar în județul Olt un număr de 81.

³⁴ *Ibidem*, dosar 39/1942-1943, f. 33.

Pentru aplicarea legilor muncitorești, funcționau în regiune două Oficii județene ale Camerelor de Muncă, la Pitești și Câmpulung Muscel, în anii 1940-1941, apoi și în Slatina și Râmnicu Vâlcea, când Subinspectoratul a devenit Inspectorat Regional. Acestea înregistrau cererile de eliberare a cărților de capacitate, de brevete de meserii, contractele de ucenicie în diferite meserii și rezolvau conflicte individuale de muncă, rezilierile de contracte de ucenicie, refuzurile de plată a lucrului efectuat, neplata salariilor, concedierile fără preaviz. Oficiul Județean de Muncă avea o comisie interimară, care reprezenta cele trei secții: lucrători, meseriași și funcționari particulari. Județul Muscel aparținea de Camera de Muncă Ploiești, iar județul Argeș de Camera de Muncă Craiova.

În 19 ianuarie 1942, Subinspectoratul Muncii Pitești înainta Prefecturii județului Argeș memoriile patronilor marilor întreprinderi, funcționarilor particulari și muncitorilor meseriași din raza județelor Argeș și Muscel, adresate Consiliului de Miniștri, privitoare la reînființarea vechii Camere de Muncă Pitești, cu circumscripția ei din anul 1934 (județele Argeș, Muscel, Olt). După opinia Subinspectoratului, ca organ de aplicare a legislației muncitorești, cunoscător al intereselor acestei regiuni și a situației întreprinderilor și meseriașilor, organizație profesională independentă, așa cum exista Camera de Muncă București, Ploiești, Craiova etc., era necesar a se înființa și la Pitești, pentru cele trei județe, Argeș, Muscel, Olt, și, la nevoie, și pentru județul Teleorman³⁵. Fiind arondate la alte orașe decât Piteștiul, aceste Camere de Muncă (Pitești și Câmpulung) erau mai greu și mai rar controlate, deplasările fiind anevoioase. Din această cauză, se constată puțin interes din partea organelor de control și multe întâzieri.

Existau nemulțumiri la Inspectoratele de Muncă în legătură cu activitatea Oficiilor de Cameră de Muncă, constatându-se că acestea din urmă primeau instrucțiuni și ordine pe care Inspectoratele nu le primeau. Inspectoratele erau în drept (după lege) să aprobe numai cererile pentru examenele de calfă, dar nu și pe cele pentru meșteri, acestea fiind supuse aprobării doar Camerei de Muncă, cu sediul în altă localitate. Se constatase că cererile candidaților nu erau examinate cu atenție, nu se mai respingea la examene nici un participant, nu se manifesta interes pentru menținerea prestigiului instituției, întărind convingerea că examenele nu erau decât simple formalități.

Pe raza Subinspectoratului nu exista șomaj, pentru că întreprinderile mari, chiar dacă nu aveau, uneori, materii prime, dădeau de lucru salariaților prin rotație, fără a concedia vreun lucrător.

Nu mai intra în țară nici un lucrător străin. Străinilor care nu aveau autorizație li se anula dreptul de exercitare a profesiei, fiind obligați să părăsească locul de muncă.

³⁵ *Ibidem*, dosar 8/1940-1942, f.12.

La 10 decembrie 1940, Ministerul Muncii hotăra să nu mai autorizeze aducerea de lucrători din Bulgaria pentru grădinile de zarzavat, iar celor aflați deja în România li se prelungea autorizația – câte unul de fiecare grădină – și numai cultivatorilor români care posedau grădini de zarzavat în întindere mai mare de 12 pogoane³⁶. Toți bulgarii care nu posedau autorizații urmau să părăsească țara, iar cei care rămăneau în țară se ocupau numai de grădinile de zarzavat, neavând voie să exercite altă profesie sau să se ocupe cu vânzarea zarzavaturilor. Le era, de asemenea, interzis a fi arendași ai terenurilor (nici sub formă deghizată). Unii patroni se serveau de lucrători militari, concentrați de mai bine de un an, care nu aveau acte în regulă.

Aveau loc cursuri de ucenici, dar patronii nu îi lăseau să frecventeze cursurile. Toți cei controlați au fost amendați, respectiv, în județul Argeș, 54 patroni de ateliere și 21 patroni de magazine, iar în Muscel, 99 de patroni de ateliere și 34 patroni de magazine³⁷.

Prin Decizia ministerială nr. 55591/19 octombrie 1940, se fixau, pentru Oficiile de plasare din cadrul Inspectoratelor și Subinspectoratelor, circumscripții de activitate, fiind încadrate cu personalul necesar. Oficiul de plasare Pitești cuprindea județele Argeș și Muscel, apoi Olt și Vâlcea și se ocupa cu plasarea personalului casnic, meseriași, muncitori agricoli și forestieri.

În octombrie 1941, în nici o localitate din regiunea Subinspectoratului nu era semnalată existența șomajului în rândul muncitorilor sau a meseriașilor. Ba, din contră, lipsea mâna de lucru atât a muncitorilor calificați, cât și a celor necalificați, datorită mobilizării majorității salariaților din întreprinderi, în timp ce necesitățile producției au crescut cu mult față de timpurile normale (înainte de declanșarea războiului). Oficiul de plasare Pitești a avut, în luna octombrie 1941, 499 oferte, din care au fost satisfăcute 450 de cereri, 49 de ofertanți negăsind lucrători. Același lucru se semnală și în lunile care trecuseră, când fuseseră 225 de oferte și se satisfăcuseră doar 211³⁸.

În perioada 1 iulie 1941-1 iulie 1942, au fost trimiși la lucru 1.712 lucrători, care erau muncitori agricoli, meseriași calificați, personal casnic. Oficiul trimitea, în fiecare an, circa 2.000-3.000 muncitori agricoli, pentru sezonul de vară al muncilor agricole, la proprietarii agricoli din județele Ialomița, Ilfov, Constanța și Vlașca.

În județele Argeș și Muscel erau foarte multe păduri și regiuni păduroase, meseriașii calificați fiind îndrumați la lucru de Oficiul și de Inspectoratele de Muncă. Datorită lipsei de control și a sprijinului organelor de poliție, se practica pe scară întinsă plasamentul clandestin al personalului casnic, fapt sesizat și de

³⁶ *Ibidem*, dosar 13/1940-1941, f. 17.

³⁷ *Ibidem*, dosar 12/1940-1941, f. 62.

³⁸ *Ibidem*, dosar 25/1941-1942, f. 12.

Ministerul Muncii, prin Ordinul nr.30965/1942. Ca urmare a acestui ordin, s-au luat următoarele măsuri: sergenții de stradă și subofițerii de poliție să supravegheze piața locală a muncii, unde se făceau plasările, și gara, îndrumând pe patroni și personalul dornic de un loc de muncă spre oficiu; a fost așezată la gara Pitești o mare pancartă care înștiința patronii și muncitorii să se adreseze Oficiului de plasare; s-au făcut înștiințări în județele Argeș și Muscel, precum și la proprietarii din județele Ialomița, Ilfov, Vlașca și Constanța; poliția era obligată să înainteze la inspectorat pe toți cei dovediți de plasări clandestine³⁹.

În anul 1941, Ministerul Muncii ordona unităților din subordine și Oficiilor de plasare să recruteze și să înscrie un număr de 5.000 muncitori necalificați pentru a fi pregătiți și specializați într-o meserie în Germania. Condițiile erau următoarele: să nu aibă nici o calificare, vârsta între 31 ani (împliniți) și 41 (să nu depășească), nu se admiteau alte persoane de alte vârste, să nu aibă angajamente cu întreprinderi care lucrau pentru armată, să aibă situația militară clară. Toate înscrierile se făceau până la 15 decembrie 1941, iar pe 18 decembrie ele urmau să parvină Ministerului Muncii⁴⁰. Cererile tinerilor de pe raza Subinspectoratului care doreau să plece în Germania au fost foarte numeroase și a fost necesară o selecție riguroasă.

În 12 decembrie 1941, Inspectoratul General de Jandarmi București ordona că legionarii nu aveau voie să se înscrie pe liste pentru a fi trimiși la lucru în Germania, fiind obligatorie semnalarea lor din timp. În 19 decembrie 1941, prin Ordinul nr.75955 au încetat înscrierile tinerilor pentru Germania. La 16 decembrie 1941, Oficiul de plasare Slatina se adresa Subinspectoratului Muncii Pitești în care preciza că a întocmit tabelele cu meseriași în număr de 70, care urmau să fie trimiși în Basarabia pentru reconstruirea clădirilor distruse de armatele sovietice în retragere, în Cernăuți și Chișinău⁴¹. De asemenea, Ministerul de Interne se adresa Oficiului de plasare Pitești, solicitând 60 de zidari, 15 dulgheri și 5 pavagii, necesari în orașul Giurgiu pentru refacerea clădirilor deteriorate de inundații⁴².

Inspectoratul Muncii a urmărit îndeaproape demersurile personalului ce căuta serviciu, care reprezentau o mare problemă socială și ea se putea soluționa numai prin reorganizarea oficiilor de plasare pentru a-și îndeplini rolul pentru care au fost înființate. Plasarea trebuia să fie obligatorie pentru patronii atelierelor, întreprinderilor industriale și comerciale. Plasarea personalului trebuia făcută fără amestecul poliției, care, având în mână controlul și eliberarea carnetelor de

³⁹ *Ibidem*, dosar 41/1942-1943, f. 31-32.

⁴⁰ *Ibidem*, dosar 26/1941-1942, f. 191-192.

⁴¹ *Ibidem*, dosar 25/ 1941-1942, f. 13.

⁴² *Ibidem*, dosar 42/1942-1943, f. 11.

serviciu, făcea plasări de personal. Plasarea personalului casnic trebuia făcută în raport cu pregătirea, iar salarizarea, în raport cu timpul și pregătirea lor⁴³.

În lunile februarie și martie 1941, Subinspectoratul Muncii Pitești raporta Inspectorului General al Muncii București cazurile de participare ale salariaților la evenimentele din 21-23 ianuarie 1941, cunoscute în epocă sub denumirea generică de „rebeliunea legionară”, precizând că nu a colectat și nu a reținut pe stat funcționarilor din subordine sume de bani pentru fosta organizație „Ajutorul legionar”⁴⁴. Pe raza Subinspectoratului, doar în județul Muscel, la societățile miniere „Cărbunele” din Godeni, „Pietroșani” din comuna Pietroșani și Departamentul minier „Lignitul” din Schitu-Golești s-au produs evenimente, fiind arestați șapte participanți, din care au fost condamnați trei⁴⁵. Au fost concediați de direcțiunea societății „Concordia” – Departamentul minier „Lignitul”, temporar, 12 lucrători, între 15 zile și două luni și doi definitiv, pentru participare la „acte de terorism contra direcțiunii”⁴⁶.

S-au făcut verificări de către Subinspectorat și s-a constatat că, într-adevăr, cei 14 s-au făcut vinovați de acte de sabotaj, injurii grave, distrugerii și amenințări la adresa direcțiunii. Au vrut să scoată cu forța, din magazia de materiale, dinamită, pentru distrugerea imobilelor publice din Câmpulung Muscel. Faptele lor se încadrau în dispozițiile art. 74 din Legea asupra contractelor de muncă și s-a încuviințat concedierea lucrătorilor fără preaviz⁴⁷. De asemenea, Societatea „Cooperativa pentru exploatarea pădurii Frăția”, din comuna Rucăr, județul Muscel, raporta că aproape toți lucrătorii fabricii, în zilele de 21-23 ianuarie 1941, au părăsit lucrul, plecând la Câmpulung, unde au executat diferite ordine ce li s-au dat, iar fabrica nu a mai funcționat. Lucrătorii care au părăsit lucrul au fost cercetați de postul de jandarmi Rucăr, însă nici unul nu a fost arestat sau condamnat. În județul Argeș, în luna aprilie 1941, Costică Popescu, președintele Camerei de Muncă Pitești, care a făcut parte din mișcarea legionară, conform Direcției de Siguranță, adresa 12752 din 1941, a fost înlocuit cu Ion Teodorescu⁴⁸. În 5 mai 1941, Inspectoratul General al Jandarmeriei înainta o notă informativă Ministerului Muncii și unităților din subordine, prin care se anunța hotărârea conducerii mișcării comuniste de a adopta o nouă metodă de acțiune a tineretului muncitoresc. În locul grevelor parțiale sau generale, care ar antrena autoritățile la măsuri represive, cu atât mai mult simțite de întreprinderile militarizate, s-a dispus obligarea la demisia individuale sau colective, sperându-se

⁴³ *Ibidem*, dosar 49/1942-1943, f. 606.

⁴⁴ *Ibidem*, dosar 10/1940-1941, f. 27.

⁴⁵ *Ibidem*, dosar 32/1941, f.60, 61, 92.

⁴⁶ *Ibidem*, dosar 11/1940-1942, f. 141.

⁴⁷ *Ibidem*, dosar 16/1941-1942, f. 9-10.

⁴⁸ *Ibidem*, f. 14.

la presiuni asupra conducerii întreprinderilor al căror randament va fi mult diminuat și la paralizarea producției în unele compartimente⁴⁹.

În februarie 1942, Inspectoratul General București solicita Subinspectoratului Muncii Pitești să cerceteze condițiile de trai ale ucenicilor, băieților de prăvălie, vânzătorilor ambulanți de tot felul (ziare, cornuri, chifle) din Pitești, Slatina și Curtea de Argeș. S-a constatat că aceștia, în majoritatea lor, duceau o viață vitregă. Din anul 1940, când se mai întocmise un raport pe aceeași problemă și până la data întocmirii noului raport, situația nu era staționară, ci se înrăutățise mult.

În general, ucenicii munceau mult și greu, datorită lipsei mâinii de lucru calificate, care era angajată în apărarea țării. Mulți erau goi și desculți, ducând o viață de mizerie, din cauză că înșiși patronii lor trăiau prost, abia câștigând atât cât să trăiască cu minimum necesar existenței. Mulți fugeau de la patroni, unde începuseră să învețe o meserie, spre a se angaja la cârciumi, bodegi, restaurante și băcănii, atractive cel puțin din punct de vedere al hranei. În privința îmbrăcăminte, prefecturile Argeș și Olt au binevoit să distribuie, în timpul sărbătorilor, unui însemnat număr de ucenici care frecventau cursurile, îmbrăcăminte și încălțăminte, determinându-i să urmeze regulat cursurile. Patronii lor, fiind săraci, nu le puteau satisface condițiile stipulate în contractele de ucenicie, pentru îmbrăcarea lor. De multe ori, nu se mai putea constata dacă sunt ucenici sau cerșetori. Locuințele lor erau sub toată critica din punct de vedere al igienei și salubrității, în special în orașul Pitești, unde casele aveau igrasie, din cauza stratului argilos și umed pe care este așezat orașul⁵⁰.

Acești copii au parte de încăperile cele mai dosnice și umede, unde patronii îi ascund, să nu fie găsiți la controale, și se improvizează un pat de scânduri, pe care îl acoperă cu paie sau talaș, iar ca învelitoare li se dădea o pătură ruptă și murdară sau o plapumă din zdrențe vechi sau cine știe ce învelitori de lepădat, sub care tremurau câte 2-3 ucenici toată noaptea, până în zori, când trebuia să-și reia lucrul în atelier, nedormiți și palizi din cauza frigului. Alții dormeau chiar în atelier, dar aceștia, deși respirau aerul îmbâcsit din atelier, din timpul zilei, toată noaptea, aveau norocul că dormeau în atmosfera caldă rămasă în ateliere din timpul lucrului, când se făcuse foc.

Soluția salvării acestor tinere vlăstare muncitorești, speranțele muncii, ar fi fost adăpostirea lor cât mai grabnică în cămine și hrănirea lor în cantine muncitorești, ca în orașul Slatina, unde exista un cămin de ucenici model, al Ministerului Muncii (inaugurat în 22 ianuarie 1939), care adăpostea și hrănea un număr de peste 100 ucenici care aveau un alt aspect exterior, ca îmbrăcăminte, curățenie și figură, decât cei din Pitești și Curtea de Argeș. Pentru salvagardarea

⁴⁹ *Ibidem*, f. 1.

⁵⁰ *Ibidem*, dosar 26/1941-1942, f. 315.

situației se mai propunea urgentarea terminării construcției căminului de ucenici din Pitești (cămin cu 3 etaje) și închirierea unor imobile pentru căminul din Curtea de Argeș, acesta începând să funcționeze la 1 ianuarie 1943, în două imobile închiriate⁵¹. Mai târziu vor exista cămine de ucenici și ucenice și în Câmpulung, Râmnicu Vâlcea și Drăgășani.

În regiunea Subinspectoratului, funcționau, în 1941, trei cursuri profesionale de ucenici și anume la Pitești, Slatina și Curtea de Argeș și unul de ucenice la Pitești; mai târziu, după 1942, și în Câmpulung, Râmnicu Vâlcea, Drăgășani și de ucenice la Slatina (21 august 1942), Râmnicu Vâlcea și Drăgășani⁵². Cursurile aveau o slabă frecvență, explicația fiind lipsa mâinii de lucru în toate micile ateliere. Conform legii, ucenicii trebuiau trimiși regulat la cursuri timp de trei ore, iar cinci la lucru⁵³. Patronii erau obligați să le cumpere cărți și rechizite (în valoare de 350 lei de fiecare ucenic) sau să le depună la Direcția Cursurilor Profesionale, atât cei din comerț, cât și meseriașii. La cursuri lipsea materialul didactic, elevii ascultau cursurile fără a lua notițe, căci nu aveau caiete și creioane, patronii nedându-le bani nici pentru atâta lucru⁵⁴.

Criza mâinii de lucru stingherea frecvența ucenicilor la cursuri, sărăcia și lipsurile patronilor și ucenicilor fiind mare. Patronii interveneau pentru schimbarea orelor de curs sau pentru a-i scuti de cursuri, pentru anumite perioade. Ei au aflat repede că Subinspectoratele Muncii nu puteau, prin lege, să aplice patronilor contravenții, ci numai Inspectoratele Generale ale Muncii, care dădeau decizii de amendare. Se propunea modificarea de urgență a legii pentru ca și subinspectoratele și inspectoratele să elaboreze decizii de amendare pe baza listelor bilunare de absențe comunicate de Direcția cursurilor de ucenici și ucenice. În 15 mai 1941, s-a emis și un ordin prin care se interzicea patronilor și patroanelor să mai ia bani de la ucenici și ucenice pentru a-i învăța meserie. În anul 1946, în orașul Pitești funcționau trei cursuri de ucenici (unul pentru cei industriali, unul pentru cei comerciali și unul pentru ucenice în comerț), având local corespunzător și personal didactic. Frecvența lăsa însă de dorit. În Curtea de Argeș funcționa un curs de ucenici și unul pentru ucenice, în județul Muscel funcționau, în Câmpulung, un curs de ucenici și unul de ucenice, plus un curs profesional de ucenici pe lângă Societatea „Concordia” – Departamentul minier.

La Râmnicu Vâlcea funcționa un curs de ucenici și unul de ucenice, iar în Drăgășani, un curs de ucenici și ucenice cu cca 258 de elevi și eleve⁵⁵. În Slatina-Olt funcționa un curs de ucenici (cu cămin propriu) și un curs de ucenice (localul

⁵¹ *Ibidem*, dosar 71/1942-1943, f. 11v.

⁵² *Ibidem*, dosar 26/1941-1942, f. 315.

⁵³ *Ibidem*, dosar 71/1942-1943, f. 11v.

⁵⁴ *Ibidem*, dosar 17/1941-1942, f. 254v.

⁵⁵ *Ibidem*, dosar 141/1946, f. 5-6.

Școlii primare „Protopopescu”⁵⁶. Pentru tratarea ucenicilor bolnavi exista preventoriul Timișul de Sus, unde se trimiteau ucenicii și ucenicele în serii de 30 de zile și în colonia Căciulata-Călimănești, câte 50 în serii de o lună. Patronii refuzau să-i trimită pe ucenici la vizitele medicale și nu se cunoștea numărul exact al celor bolnavi. Întreprinderile comerciale ce întrebunțau unu-doi ucenici sau ucenice erau foarte puțin înțelegătoare cu nevoile acestora, singurul scop fiind interesul patronilor. Foarte rar, ucenicii aveau contracte, la cursuri nu erau lăsați deloc, în schimb, toți aveau cartela de alimente la zi.

În anul 1943, Inspectoratul General București ordona Inspectoratului Muncii Pitești de a lua legătura cu toate întreprinderile din raza Inspectoratului pentru a participa la expoziția uceniciei, ce urma să aibă loc la București și structurată pe două sectoare: unul, de lucrări executate de ucenici, iar celălalt, cu fotografiile și diagrame cu realizările întreprinderilor⁵⁷. În 1942, numărul ucenicilor în județul Argeș și Olt era de 613 în industrie și 108 în comerț. Numai în Pitești erau 441, din care 291 cu contracte și 150 fără. În Curtea de Argeș erau 93, din care 92 români și unul armean, iar în Slatina 184, din care 101 cu contracte și 83 fără⁵⁸.

În anul 1946, în județul Argeș erau 500 de ucenici (cei mai mulți, 390, fiind băieți), din care 380 în industria mare, mijloace și ateliere, iar 120 în comerț. În județul Muscel, erau 400 de ucenici (243 băieți și 157 fete), din care 370 în industrie și ateliere și 30 în comerț. În județul Vâlcea erau 600 de ucenici (350 de băieți și 250 de fete), 500 lucrând în industrie și ateliere și 100 în comerț, iar în județul Olt erau 250 de ucenici (170 băieți și 80 fete), 180 lucrând în industrie și ateliere și 70 în comerț. Se constata că pregătirea în atelierele mari se făcea mai bine, lăsând în continuare de dorit în atelierele mici. În unele ateliere, se utilizau un număr foarte mare de ucenici față de numărul redus de lucrători, iar dacă erau mai mulți (chiar cinci la un lucrător), Inspectoratul era în situația de a nu putea plasa ucenicii disponibili, refuzându-se primirea lor în atelierele unde lipsesc sau sunt într-un număr restrâns. Frecvența la școlile de ucenici nu era regulată și chiar redusă, nu se făceau înscrierile ucenicilor pe baza declarațiilor patronilor, lipseau carnetele de frecvență, îngreunându-se controlul lor⁵⁹.

Munca la domiciliu se practica în următoarele ramuri: croitorie, mai puțin cizmărie, lemnărie, dogărie, zidărie. Numărul muncitorilor la domiciliu era în județul Argeș de cca 250, în județul Muscel de 200, iar în județul Olt de 120. Condițiile de muncă lăsau mult de dorit, practicându-se în localuri insalubre și cu o slabă alimentație. Salarizarea se făcea la bucată lucrată, astfel că întrecea cu mult salariile din Decizia Comisariatului general al prețurilor. Nu existau, pe raza

⁵⁶ *Ibidem*, dosar 92/1943-1944.

⁵⁷ *Ibidem*, dosar 52/1942-1943.

⁵⁸ *Ibidem*, dosar 88/1943-1944.

⁵⁹ *Ibidem*, dosar 141/1946, f. 3-4.

Inspectoratului, Oficii de orientare profesională, cursuri de perfecționare și nici Oficii muncitorești de educație și cultură (O.M.E.C.)⁶⁰. Se țineau, lunar, ședințe ale comisiilor de colaborare, la sediile Inspectoratelor, unde se dădeau instrucțiuni și ordine scrise pentru îndreptarea situațiilor constatate.

Inspectoratul Regional al Muncii Pitești avea în subordine instituții de asistență socială, aparținând de Ministerul Muncii. Acestea erau: Căminul „Ion și Maria Mirescu”, situat în Pitești, Bdul R.P.R., nr.111, înființat la 1 septembrie 1947, cu 17 copii. În 17 aprilie 1949, a fost preluat de Orfelinatul „Olga Bancic” din Pitești, str. Cuza Vodă nr.41, înființat în anul 1944, cu 30 de fete și băieți; Preventoriul de copii Curtea de Argeș, Bdul R.P.R., înființat în 1936, cu 75 de copii; Cantina de pelagroși din com. Bunești-Argeș, înființată la 1 noiembrie 1948, cu 40 de asistați, unde se servea o masă pe zi bolnavilor de pelagră; bucătăria dietetică pentru pelagroși din comuna Hârșești-Argeș, înființată la 1 decembrie 1948, cu 54 de bătrâni; Cantina populară din Pitești, înființată în 1948, pentru 71 de persoane; Casa de nașteri din comuna Rociu, înființată la 1 iunie 1947 și Centrul medico-social Pitești⁶¹.

În mai 1949, în urma dispozițiilor Ministerului Muncii, Direcția asistenței, Ordinul nr.43766/1949, se hotăra înființarea unui Centru de reeducare morală și profesională a vagabonzilor și cerșetorilor în județul Argeș. Inspectoratul a căutat un imobil disponibil în Pitești pentru deschiderea centrului, rechiziționarea acestui imobil fiind de competența Oficiului de închiriere din Pitești⁶².

Pe teritoriul inspectoratului au funcționat și alte inspectorate, respectiv, cel de Românzare, Administrativ, al Casei Asigurărilor și „Muncă și Lumină”, care, fiind conduse de persoane care aveau alte ocupații, nu puteau să se intereseze îndeaproape de problemele ce li se puneau, spre a contribui la ridicarea muncitorimii. Singurul organ permanent de control și inspecție care își exercita atribuțiile pentru care a fost creat, de protejare și reglementare a vieții muncitorești, erau inspectoratele și subinspectoratele muncii. Era necesară unificarea tuturor organelor de inspecție, create paralel cu cele ale muncii, sub autoritatea celor din urmă, care să coordoneze toate lucrările⁶³.

Subinspectoratul „Muncă și Lumină” Argeș s-a înființat la 4 martie 1942, pe baza Legii nr.1024, publicată în „Monitorul Oficial” nr.278/22.11.1941, având ca scop activități naționale, culturale, sociale și sportive în lumea muncitorească. Articolul 41 al legii scutea de taxă sau impozite către stat sau primărie toate manifestările „Muncă și Lumină”. Aceste manifestări erau socotite mijloace de

⁶⁰ *Ibidem*.

⁶¹ *Ibidem*, dosar 161/1948-1949, f. 14.

⁶² *Ibidem*.

⁶³ *Ibidem*, dosar 49/1942-1943, f. 604.

educație a populației patronale și muncitorești în localitățile țării, „Oficiul de Muncă și Lumină” trebuind să acționeze în interesul populației⁶⁴.

Imediat, în întreprinderile mari și mijlocii de pe raza Subinspectoratului, s-au înființat secții „Muncă și Lumină”, organizându-se diverse activități cultural-educative sau comemorative. Au avut loc serbări cu caracter patriotic, șezători de documentare, conferințe pe diverse teme, ținute de profesori univesitari, înregistrări radio, activități corale (corul Atelierelelor confecțiilor militare din Curtea de Argeș fiind renumit), întreceri sportive interjudețene, comemorarea lui Octavian Goga, în 17 mai 1942, la Pitești, și în 24 mai, la Slatina⁶⁵. Teatrul „Muncă și Lumină”, condus de Victor Ion Popa, organiza turnee lunare, cu spectacole de teatru în întreprinderi sau spitale cu răniți. Se prezentau piesele de teatru *Musca*, *Dușmanul poporului*, de Henrik Ibsen, sau *Proscrisul*, cu artistul Ioan Livescu, de la Teatrul Național din București. Se organizau serbări la Teatrul Comunal din Pitești, pentru lucrători, funcționari particulari, meseriași, care nu plăteau biletul de intrare, iar persoanele doritoare plăteau un bilet cu 10–20 lei. Distribuirea invitațiilor se făcea prin Comisia de colaborare⁶⁶. Caravanele cinematografice ofereau filme de propagandă românești și ale aliaților României.

Se distribuiau daruri ucenicilor săraci și meritoși, iar Consiliul de administrație al Țesătoriei Române din Pitești a făcut o donație de 700.000 lei pentru înființarea Așezământului Bibliotecii „Muncă și Lumină”. Membrii Consiliului au donat suma de 300.000 lei în același scop⁶⁷. S-a sărbătorit ziua de 24 ianuarie 1859 la Pitești, Slatina și Curtea de Argeș, în toate întreprinderile, precum și șezători și serbări închinare eroilor căzuți în Războiul de Întregire a Neamului⁶⁸.

Prin Ordinul nr.472/1942, Ministerul Muncii hotărâ sărbătorirea zilei de 1 Mai 1942 pe raza tuturor Inspectoratelor și Subinspectoratelor din subordine. Ca urmare, în 24 aprilie s-a hotărât, în ședința comună de la Prefectura județului Argeș, sărbătorirea Zilei Muncii în ziua de duminică, 3 mai. Din fondul „Muncă și Lumină” s-a comandat, la tipografia lui Traian Novacovici, tipărirea a 200 de afișe. Serbarea a avut loc în sala Teatrului comunal din Pitești, unde au participat toate autoritățile orașului, în frunte cu prefectul și primarul orașului. Sala a fost arhiplină, participând peste 1.000 de persoane.

⁶⁴ *Ibidem*, dosar 65/1942-1943, f. 65.

⁶⁵ *Ibidem*, dosar 88/1943-1944.

⁶⁶ *Ibidem*, dosar 53/1942-1943, f. 14.

⁶⁷ *Ibidem*, dosar 88/1943-1944.

⁶⁸ *Ibidem*, dosar 50/1942-1943, f. 537.

Ziua de 1 Mai s-a sărbătorit și în Curtea de Argeș și Slatina, unde au avut loc Te-deumuri la catedrale, programe artistice și culturale și unde au participat oficialitățile orașelor și muncitori din întreprinderi și ateliere⁶⁹.

Totuși, în decursul anilor, s-a constatat că organele numite special pentru organizarea timpului liber al muncitorilor, din cauza altor preocupări, nu aveau timpul necesar să se ocupe de probleme atât de importante. Spre exemplu, în Slatina, toată activitatea „Muncă și Lumină” a fost desfășurată de șeful Subinspectoratului Pitești, pentru că nimeni nu se ocupa serios de probleme. În cazul bibliotecilor înființate, s-a dovedit că informațiile pe care le cuprindeau cărțile nu au reușit să stârmească interesul muncitorilor. Erau întreprinderi în Pitești și Curtea de Argeș (Țesătoria Română, „Textila” Găvana, Atelierele de confecții militare Curtea de Argeș), care își organizaseră bine secțiile lor de „Muncă și Lumină”. Caravana cinematografică nu reușea să-și atingă scopul pentru care a fost creată, fiind mari nemulțumiri pentru lipsa de punctualitate⁷⁰.

Din cercetarea documentelor referitoare la salarizarea muncitorilor și a celor privind prețurile alimentelor, îmbrăcăminte și altor articole de larg consum, se pot trage concluzii cu privire la nivelul de trai al salariaților și al altor categorii de lucrători. Foarte importante pentru cunoașterea dezvoltării industriei, a comerțului, a maselor de salariați din zona Inspectoratului Regional al Muncii Pitești sunt statisticile de întreprinderi industriale, comerciale, întocmite uneori diferențiat, în funcție de numărul salariaților. Pe parcursul lucrării am prezentat unele date din aceste statistici.

Prin bogăția și numărul informațiilor cuprinse, fondul de arhivă al Inspectoratului oferă un tablou al vieții sociale, economice și politice a județelor aflate în raza sa, în perioada 1940-1949, și constituie un izvor însemnat pentru cunoașterea istoriei acelor ani.

Anii extremi: 1940-1949; u.a.: 189; inventar 360.

⁶⁹ *Ibidem*, dosar 55/1942-1943, f. 27.

⁷⁰ *Ibidem*, dosar 49/1942-1943, f. 604.